ผลของกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือกต่อแรงจูงใจใฝ่รู้และความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง

Effects of Out – of - Classroom Learning Activities Integrated with Alternative Assessment on Motivation to Learn and Social Responsibility Among Mathayom Suksa 1 Students in Civic Education

ปนัดดา พาณิชยพันธุ์,* และภัทรพงศ์ ศิลารักษ์**

Panadda Panichayapan, and Pattarapong Siraruk

Received: January 2, 2026 Revised: February 10, 2026 Accepted: February 20, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่รู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือก 2. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือก 3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือก กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพระนารายณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 40 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 15 แผน 2) แบบประเมินแรงจูงใจใฝ่รู้และความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ แบ่งเป็น 2 ด้าน ด้านละ 10 ข้อ และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน โดยแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าความเหมาะสมระหว่าง 4.60 – 5.00 แบบประเมินแรงจูงใจใฝ่รู้และความรับผิดชอบต่อสังคมมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 และแบบประเมินความพึงพอใจมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่รู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยสะท้อนว่า การเรียนรู้นอกห้องเรียนที่เชื่อมโยงกับการประเมินทางเลือกอาจช่วยส่งเสริมแรงจูงใจใฝ่รู้ ความรับผิดชอบต่อสังคม และประสบการณ์การเรียนรู้เชิงบวกของนักเรียนได้

คำสำคัญ: การประเมินทางเลือก, การเรียนรู้นอกห้องเรียน, ความรับผิดชอบต่อสังคม, แรงจูงใจใฝ่รู้

---

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Lecturer, Department of Social Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

** ผู้ช่วยนักวิจัยสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Research Assistant, Department of Social Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

Corresponding Author: Panadda.p@lawasri.tru.ac.th

Abstract

This research aimed to: 1. compare the motivation to learn of Mathayom Suksa 1 students before and after participating in out-of-classroom learning activities integrated with alternative assessment; 2. compare the social responsibility of Mathayom Suksa 1 students before and after participating in out – of - classroom learning activities integrated with alternative assessment; and 3. examine students' satisfaction with out – of - classroom learning activities integrated with alternative assessment. The sample consisted of 40 Mathayom Suksa 1 students at Phranarai School during the first semester of the 2025 academic year, selected through purposive sampling. The research instruments comprised: 1) 15 lesson plans with an appropriateness index ranging from 4.60 to 5.00; 2) a 20-item assessment of motivation to learn and social responsibility, comprising two 10-item subscales, with an overall reliability coefficient of 0.89; and 3) a student satisfaction assessment form with a reliability coefficient of 0.92. Data were analyzed using the mean, standard deviation, and paired-samples t-test.

Findings demonstrated statistically significant improvements in both motivation to learn ($p < .05$) and social responsibility ($p < .05$) following the intervention. Students' overall satisfaction was at the highest level. These findings suggest that integrating out-of-classroom learning activities with alternative assessment can support students' motivation to learn, social responsibility, and positive, civically oriented learning experiences. The study provides preliminary empirical evidence supporting the integration of out-of-classroom learning with alternative assessment in civic education.

Keywords: Alternative Assessment, Out – of - Classroom Learning, Social Responsibility, Motivation to Learn

บทนำ

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้ความสำคัญกับการพัฒนานักเรียนในลักษณะองค์รวม ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งส่งผลให้รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ตรงและการมีส่วนร่วมของนักเรียนได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง การเรียนรู้นอกห้องเรียนถือเป็นกระบวนการสำคัญที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาความเข้าใจจากสถานการณ์จริงผ่านการสำรวจ การสังเกต และการสะท้อนคิด (Smith et al., 1963; Hammerman et al., 1994) โดยกระบวนการดังกล่าวมิได้จำกัดเพียงการออกไปเรียนรู้นอกอาคารสถานที่ แต่ยังรวมถึงการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติ แนวทางการเรียนรู้ดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างทักษะสำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน แต่ยังส่งเสริมแรงจูงใจภายในซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จทางการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอีกด้วย

เมื่อพิจารณาผลลัพธ์ดังกล่าว จะเห็นว่าทักษะการคิด การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน ตลอดจนเจตคติและแรงจูงใจที่เกิดจากการเรียนรู้นอกห้องเรียน เป็นผลการเรียนรู้ที่ซับซ้อน และไม่อาจสะท้อนได้ครบถ้วนด้วยแบบทดสอบแบบดั้งเดิมเพียงอย่างเดียว การวัดและประเมินผลจึงจำเป็นต้องสอดคล้องกับลักษณะของการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ตรง ในบริบทนี้ การประเมินทางเลือก ซึ่งประกอบด้วยการประเมินผลการปฏิบัติ การประเมินตามสภาพจริง และการประเมินแฟ้มสะสมงาน จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสม เนื่องจากเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความรู้ ทักษะ และเจตคติผ่านการปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงชีวิตจริง (Meyer, 1992; กมลวรรณ ตังธนกานนท์, 2549) การประเมินเหล่านี้มีจุดเด่นในการวัดผลการเรียนรู้ที่ซับซ้อน เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ การประเมินในลักษณะดังกล่าวยังเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบ ความกระตือรือร้น และการสะท้อนตนเองของนักเรียน อันเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนควบคู่กับการประเมินทางเลือกจึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้กระบวนการเรียนรู้และการประเมินผลสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบูรณาการการเรียนรู้นอกห้องเรียนเข้ากับการประเมินทางเลือกยังมีการศึกษาไม่มากนักในบริบทของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะรายวิชาหน้าที่พลเมือง หน่วยการเรียนรู้เรื่องบทบาทหน้าที่ของเยาวชนต่อสังคมและประเทศชาติ ซึ่งเป็นสาระสำคัญในการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคมและความเป็นพลเมือง งานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงผู้เรียนกับพื้นที่และชุมชนสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมและคุณลักษณะด้านความเป็นพลเมืองได้ (Hamilton & Marckini - Polk, 2023; รติมา สิงหโชติสุขแพทย์ และ จินตวีร์ คล้ายสังข์, 2566) เช่น ภูวดล คารินทา และ วสันต์ สรรพสุข (2566) พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนเป็นฐานร่วมกับการศึกษาเชิงวิพากษ์ช่วยพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้ แต่ยังพบการศึกษาไม่มากที่มุ่งศึกษาแรงจูงใจใฝ่รู้ควบคู่กับความรับผิดชอบต่อสังคม ภายใต้กระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการการประเมินทางเลือกอย่างเป็นระบบในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนถือได้ว่ามีความสำคัญในการเป็นรูปแบบการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านประสบการณ์ตรงจากสภาพแวดล้อมจริง ซึ่งช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและสามารถตีความหมายได้ชัดเจน การใช้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย

ของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ การเรียนรู้นอกห้องเรียนยังส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และทำให้ผู้เรียนตระหนักว่าความรู้สามารถเกิดขึ้นได้จากทุกสิ่งรอบตัว ผู้เรียนจึงพัฒนาทักษะ ทัศนคติ และความซาบซึ้งจากประสบการณ์จริง และสามารถนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม (Smith et al., 1963) และในส่วนของการประเมินทางเลือกนั้น Meyer (1992) อธิบายว่า การประเมินตามสภาพจริงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความสามารถที่แท้จริงผ่านการปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงชีวิตจริง แทนการวัดด้วยข้อสอบเพียงอย่างเดียว ขณะที่ กมลวรรณ ตังธนกานนท์ (2549) ชี้ว่าการประเมินลักษณะนี้ช่วยให้เห็นทั้งกระบวนการคิด การทำงาน และพัฒนาการของผู้เรียน จึงเป็นการประเมินที่ครอบคลุมความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียนได้รอบด้าน

จากความเป็นมาข้างต้น การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาผลของกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือกในหน่วยการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของเยาวชนต่อสังคมและประเทศชาติ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาหน้าที่พลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อตรวจสอบผลต่อแรงจูงใจใฝ่รู้และความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว อันจะนำไปสู่แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่รู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือกในหน่วยการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของเยาวชนต่อสังคมและประเทศชาติของรายวิชาหน้าที่พลเมือง

2. เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือก ในหน่วยการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของเยาวชนต่อสังคมและประเทศชาติ ของรายวิชาหน้าที่พลเมือง

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือก ในหน่วยการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของเยาวชนต่อสังคมและประเทศชาติ ของรายวิชาหน้าที่พลเมือง

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้นอกห้องเรียน

การเรียนรู้นอกห้องเรียนเป็นแนวคิดที่มุ่งให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ในสภาพแวดล้อมจริงผ่านการสำรวจ การสังเกต การลงมือปฏิบัติ และการสะท้อนคิด ซึ่งเอื้อต่อการมีส่วนร่วมและการสร้างความหมายในการเรียนรู้ (Smith et al., 1963) โดย Hammerman et al. (1994) อธิบายว่า การศึกษานอกห้องเรียนช่วยส่งเสริมกระบวนการคิด การแก้ปัญหา ทักษะทางสังคม และการเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์ในชีวิตจริง ขณะที่ Mann et al. (2022) จากการทบทวนงานวิจัยอย่างเป็นระบบ พบว่า การเรียนรู้นอกห้องเรียนในสภาพแวดล้อมธรรมชาติมีศักยภาพในการส่งเสริมผลลัพธ์ด้านการเรียนรู้ พัฒนาการทางสังคม และทักษะการคิดของผู้เรียน สอดคล้องกับ รติมา สิงหโชติ สุขแพทย์ และ จินตวีร์ คล้ายสังข์ (2566) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้นอกสถานที่เสมือนร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสำรวจบริบทชุมชน วิเคราะห์ปัญหา พัฒนาชิ้นงานเพื่อแก้ปัญหา และนำเสนอผลการเรียนรู้ต่อชุมชน สามารถส่งเสริมความยึดมั่นผูกพันในความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้

2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินทางเลือก

การประเมินทางเลือกเป็นกระบวนการวัดผลที่มุ่งเน้นงานจริงและพฤติกรรมการปฏิบัติของนักเรียนมากกว่าการประเมินด้วยแบบทดสอบดั้งเดิมที่สะท้อนเพียงด้านพุทธิพิสัย โดยแนวคิดสำคัญของการประเมินทางเลือกประกอบด้วย การประเมินผลการปฏิบัติ (Performance Assessment) การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และการประเมินแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) (Meyer, 1992; กมลวรรณ ตังธนกานนท์, 2549) รูปแบบการประเมินเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสแสดงความรู้ ทักษะ และ ความรับผิดชอบที่แท้จริง ตลอดจนส่งเสริมการไตร่ตรองและความคิดสร้างสรรค์ในกระบวนการเรียนรู้ นอกจากนี้ Herrington et al. (2010) ชี้ให้เห็นว่าการประเมินที่ยึดบริบทจริงช่วยเพิ่มความรับผิดชอบและความมีส่วนร่วมของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ขณะที่ Glencoe (1994) อธิบายว่าการประเมินทางเลือกเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกวิธีการนำเสนอความเข้าใจของตนเองได้หลากหลาย ซึ่งส่งผลดีต่อแรงจูงใจใฝ่รู้และการเรียนรู้แบบมีความหมาย

3. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่รู้

ประยุทธ ไทยธานี (2555) อธิบายว่า แรงจูงใจใฝ่รู้ คือ แรงผลักดันภายในของบุคคลที่ทำให้เกิดความต้องการเรียนรู้ ค้นคว้า แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องโดยไม่ต้องอาศัยการบังคับหรือแรงกระตุ้นจากภายนอก บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่รู้มักมีความอยากรู้อยากเห็น สนใจตั้งคำถาม กล้าคิด กล้าลองและมีความพยายามในการทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างลึกซึ้ง แรงจูงใจลักษณะนี้ถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ทั้งยังส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และความสำเร็จในการเรียนและการดำเนินชีวิตในระยะยาวอีกด้วย

4. แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม

Wray – Lake & Syvertsen (2011) อธิบายว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นแนวโน้มเชิงคุณค่าที่พัฒนาขึ้นจากความสัมพันธ์กับผู้อื่นและหลักการด้านการดูแลและความยุติธรรม ซึ่งมีส่วนผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมเชิงพลเมือง ทั้งนี้ ในช่วงวัยเด็กและวัยรุ่น ความรับผิดชอบต่อสังคมสามารถพัฒนาได้ผ่านโอกาสในการปฏิบัติพฤติกรรมที่เอื้อต่อผู้อื่น การตระหนักถึงความต้องการของส่วนรวม และการฝึกทักษะการมีส่วนร่วมในสังคม

5. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของเยาวชนต่อสังคมและประเทศชาติ

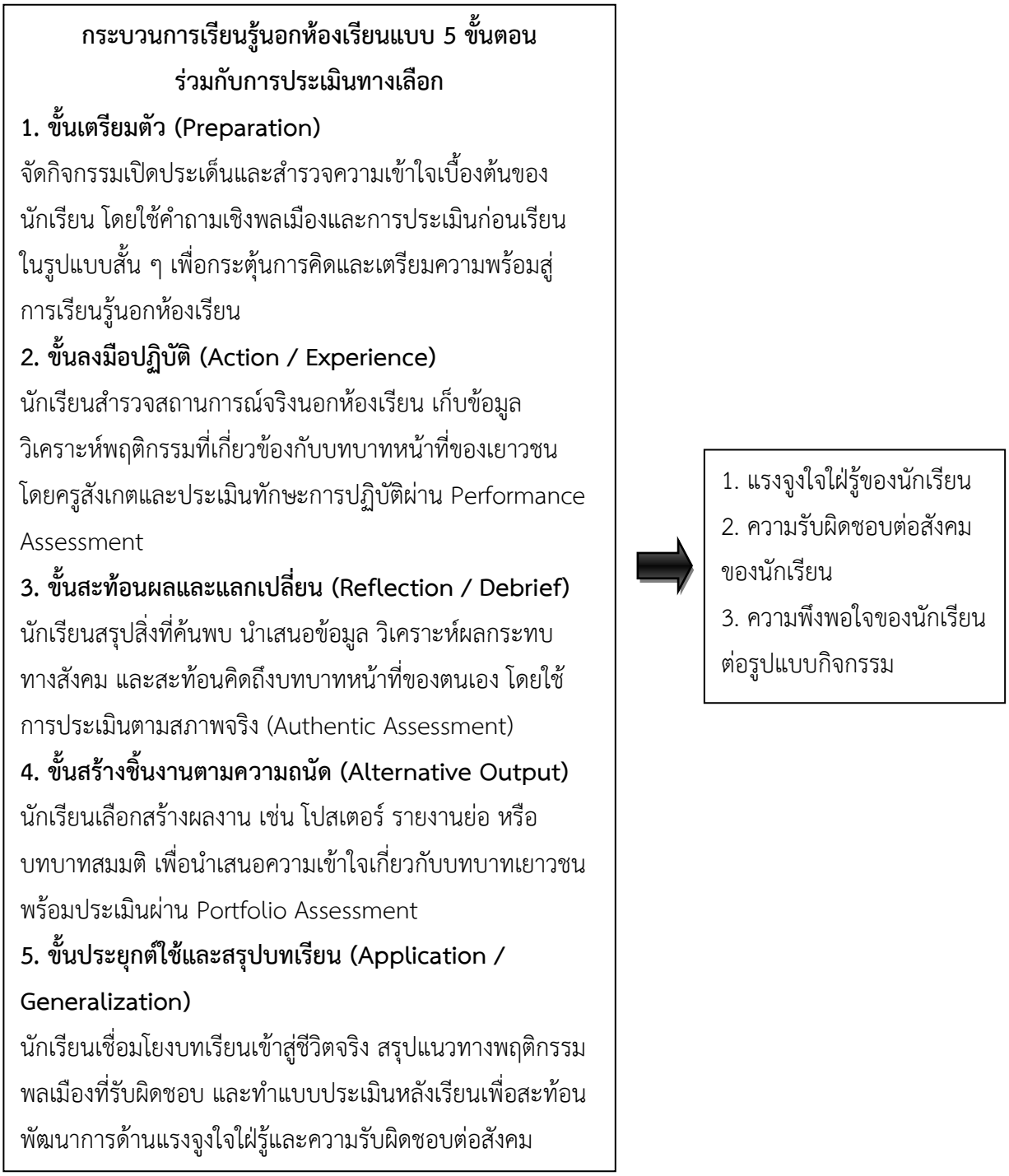
วิชัย ตันศิริ (2551) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของเยาวชนต่อสังคมและประเทศชาติว่า บทบาทหน้าที่ของเยาวชนต่อสังคมและประเทศชาติ คือ การเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยเยาวชนควรตระหนักถึงความรับผิดชอบของตนในฐานะพลเมืองที่ดี รู้จักเคารพกฎหมาย กฎระเบียบ และสิทธิของผู้อื่น มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต และมีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งตั้งใจศึกษาเล่าเรียนเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคต นอกจากนี้ เยาวชนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความสามัคคี และร่วมมือกันสร้างสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน การที่เยาวชนประพฤติตนอย่างเหมาะสมและมีคุณธรรมจริยธรรม ย่อมส่งผลให้ประเทศชาติมีพลเมืองที่มีคุณภาพ และเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศต่อไป

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศสนับสนุนการนำการเรียนรู้จากพื้นที่จริงและชุมชนมาใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน โดย ภูวดล คารินทา และ วสันต์ สรรพสุข (2566) ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนเป็นฐานร่วมกับการศึกษาเชิงวิพากษ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่าและเคารพความแตกต่าง รวมทั้งมีความรู้สึกถึงความเป็นพลเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น ชาติ และโลก สอดคล้องกับ รติมา สิงหโชติสุขแพทย์ และ จินตวีร์ คล้ายสังข์ (2566) ซึ่งพบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการจัดการเรียนรู้นอกสถานที่เสมือนร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีความยึดมั่นผูกพันในความเป็นพลเมืองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องยังพบการศึกษาจำนวนน้อยที่บูรณาการการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือกเพื่อศึกษาผลต่อแรงจูงใจใฝ่รู้และความรับผิดชอบต่อสังคมในหน่วยการเรียนรู้ด้านหน้าที่พลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จึงเป็นประเด็นที่การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเพิ่มเติม

กรอบแนวความคิด

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การเรียนรู้นอกห้องเรียนช่วยเสริมแรงจูงใจภายใน ขณะที่การประเมินทางเลือกสะท้อนสมรรถนะและความรับผิดชอบของนักเรียนได้อย่างแท้จริง เมื่อนำสองแนวทางมาพิจารณาร่วมกันจะเห็นว่าต่างสนับสนุนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้น การวิจัยนี้จึงพัฒนากรอบแนวคิดที่หลอมรวมขั้นตอนการเรียนรู้นอกห้องเรียนเข้ากับเทคนิคการประเมินทางเลือกเพื่อศึกษาผลต่อนักเรียนอย่างเป็นระบบ

ภาพ 1 กรอบแนวความคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพระนารายณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 14 ห้อง รวม 537 คน ซึ่งทั้งหมดเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมืองในหน่วยบทบาทหน้าที่ของเยาวชนต่อสังคมและประเทศชาติ (โรงเรียนพระนารายณ์, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/4 โรงเรียนพระนารายณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 40 คน ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการ เลือกแบบเจาะจง เนื่องจากห้องเรียนดังกล่าวมีความพร้อมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือก ทั้งด้านครูผู้สอน ตารางเรียน สภาพแวดล้อม และการสนับสนุนของโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้พัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์แนวคิดการเรียนรู้นอกห้องเรียนของ Hammerman et al. (1994) และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb (2015) ร่วมกับแนวคิดการประเมินทางเลือกและการประเมินตามสภาพจริงของ Meyer (1992) และ กมลวรรณ ตังธนกานนท์ (2549) โดยผู้วิจัยสังเคราะห์กระบวนการจัดกิจกรรมเป็น 5 ขั้น ได้แก่ เตรียมตัว ลงมือปฏิบัติ สะท้อนผลและแลกเปลี่ยน สร้างชิ้นงานตามความถนัด และประยุกต์ใช้และสรุปบทเรียนแผนการจัดการเรียนรู้มีจำนวน 15 แผน แผนละ 55 นาที ครอบคลุมหน่วยการเรียนรู้เรื่องบทบาทหน้าที่ของเยาวชนต่อสังคมและประเทศชาติ ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง โดยแต่ละแผนกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม สาระสำคัญ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ และวิธีการประเมินทางเลือกอย่างเป็นระบบ จากนั้นผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศึกษา การจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน และการวัดและประเมินผล จำนวน 3 ท่าน ประเมินความเหมาะสมของแผนด้วยแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการประเมินพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมระหว่าง 4.60 – 5.00 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างหลัก และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้ในการทดลองจริง โดยผู้วิจัยยกตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความรับผิดชอบของเยาวชนต่อตนเอง

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมตัว (Preparation) ใช้เวลา 10 นาที

ครูพานักเรียนออกไปยังพื้นที่นอกห้องเรียน เช่น ลานโรงเรียน สนาม หรือสวนหย่อม เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายและเอื้อต่อการคิด จากนั้นครูตั้งคำถามเชิงพลเมืองเพื่อกระตุ้นความคิดและสำรวจความเข้าใจเบื้องต้นของนักเรียน เช่น นักเรียนคิดว่าความรับผิดชอบของเยาวชนต่อตนเองคืออะไร หากเราไม่รับผิดชอบต่อตนเอง จะเกิดผลกระทบอย่างไรต่อตนเองและผู้อื่น โดยนักเรียนสามารถตอบคำถามได้อย่างอิสระ ครูใช้คำตอบของนักเรียนเป็นฐานในการเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียน พร้อมให้นักเรียนทำแบบประเมินก่อนเรียนประจำแผนแบบสั้น (แยกจากแบบประเมินที่ใช้เก็บข้อมูลการวิจัย) เพื่อสำรวจความรู้และทัศนคติที่มีต่อเรื่องความรับผิดชอบของเยาวชนต่อตนเอง

ขั้นที่ 2 ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action / Experience) ใช้เวลา 20 นาที

ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มละ 4 – 5 คน และมอบหมายภารกิจให้นักเรียน ออกสำรวจพื้นที่จริงรอบโรงเรียน เช่น โรงอาหาร ห้องน้ำ สนามกีฬา หรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในโรงเรียน จากนั้นนักเรียนสังเกตและบันทึกพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของเยาวชนต่อตนเอง เช่น การรักษาความสะอาดพื้นที่ส่วนรวม การดูแลอุปกรณ์การเรียนและทรัพย์สินของโรงเรียน การปฏิบัติตามกฎระเบียบและความตรงต่อเวลา โดยระหว่างการทำกิจกรรม ครูทำหน้าที่ดูแล ให้คำแนะนำ และสังเกตพฤติกรรมการทำงานของนักเรียน พร้อมประเมินทักษะการปฏิบัติและการทำงานร่วมกันด้วย Performance Assessment

ขั้นที่ 3 ขั้นสะท้อนผลและแลกเปลี่ยน (Reflection / Debrief) ใช้เวลา 10 นาที

หลังจากการสำรวจ นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ว่า พฤติกรรมใดแสดงถึงความรับผิดชอบของเยาวชนต่อตนเอง และพฤติกรรมใดสะท้อนถึงการขาดความรับผิดชอบ ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอสิ่งที่ค้นพบ พร้อมสรุปเป็นข้อเสนอหรือแนวปฏิบัติที่เยาวชนควรยึดถือ จากนั้นครูตั้งคำถามชวนคิดเพิ่มเติม เช่น ถ้าทุกคนละเลยความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคมจะเป็นอย่างไร ความรับผิดชอบต่อตนเองส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อผู้อื่นอย่างไร โดยในขั้นตอนนี้ใช้การประเมินตามสภาพจริง โดยพิจารณาจากการวิเคราะห์ การสะท้อนคิด และการมีส่วนร่วมในการอภิปราย

ขั้นที่ 4 ขั้นสร้างชิ้นงานตามความถนัด (Alternative Output) ใช้เวลา 10 นาที

ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกสร้างชิ้นงานเพื่อแสดงผลการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ เช่น การจัดทำโปสเตอร์หรืออินโฟกราฟิก เรื่อง “เยาวชนกับความรับผิดชอบต่อตนเอง” การเขียนบันทึกสะท้อนคิด (Reflection) จากประสบการณ์การเรียนรู้นอกห้องเรียน การแสดงละครสั้นหรือบทบาทสมมติ แสดงพฤติกรรมที่รับผิดชอบและไม่รับผิดชอบ ครูประเมินชิ้นงานตามเกณฑ์ด้านความถูกต้องของเนื้อหา ความคิดสร้างสรรค์ และความตั้งใจในการทำงาน แล้วให้นักเรียนจัดเก็บชิ้นงานไว้ในแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) เพื่อติดตามพัฒนาการตลอดหน่วยการเรียนรู้

ขั้นที่ 5 ขั้นประยุกต์ใช้และสรุปบทเรียน (Application / Generalization) ใช้เวลา 5 นาที

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความหมายของ “ความรับผิดชอบของเยาวชนต่อตนเอง” ว่าหมายถึงการดูแลตนเองให้ปฏิบัติหน้าที่และแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน ครูเน้นย้ำให้นักเรียนเห็นความเชื่อมโยงว่า เมื่อเยาวชนสามารถรับผิดชอบต่อตนเองได้แล้ว จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อครอบครัว โรงเรียน และสังคมต่อไป พร้อมให้นักเรียนทำแบบประเมินหลังเรียนประจำแผน เพื่อสะท้อนพัฒนาการด้านความรู้ เจตคติ และแรงจูงใจใฝ่รู้

2.2 แบบประเมินแรงจูงใจใฝ่รู้และความรับผิดชอบต่อสังคมพัฒนาขึ้นโดยอิงแนวคิดแรงจูงใจภายในตามทฤษฎีการกำหนดตนเองของ Ryan & Deci (2020) ร่วมกับคุณลักษณะพลเมืองตามกรอบ C3 ของ National Council for The Social Studies (NCSS, 2013) และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) เครื่องมือประกอบด้วย 20 ข้อ แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่รู้ 10 ข้อ และความรับผิดชอบต่อสังคม 10 ข้อ ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) เพื่อให้นักเรียนประเมินระดับพฤติกรรมของตนเอง ตัวอย่างข้อคำถามในด้านแรงจูงใจใฝ่รู้ เช่น ข้าพเจ้าตั้งใจค้นคว้าเพิ่มเติมเมื่อพบเรื่องที่สนใจส่วนตัวอย่างข้อคำถามในด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกติกาของกลุ่มหรือชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เครื่องมือถูกออกแบบให้ครอบคลุมลักษณะพฤติกรรมที่สะท้อนพัฒนาการของนักเรียนตามผลลัพธ์ที่กิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนมุ่งหวัง

หลังจากออกแบบเสร็จแล้วนำแบบประเมินฉบับร่างนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน และการวัดผลจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบ แล้วนำมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับตัวแปร (IOC) ผลการประเมิน พบว่า มีค่าอยู่ในช่วง 0.67 – 1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ยอมรับตามมาตรฐานการสร้างแบบประเมินทางการศึกษา จากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงถ้อยคำให้ชัดเจนหลังจากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มิใช่กลุ่มตัวอย่างหลักของการวิจัยแล้วนำไปตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach’s Alpha)

ของ Cronbach (1970) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นรวมเท่ากับ 0.89 ซึ่งจัดอยู่ในระดับสูง แสดงว่าเครื่องมือมีความเที่ยงและเหมาะสมสำหรับนำไปใช้วัดผลการวิจัยในครั้งนี้

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนพัฒนาขึ้นเพื่อสำรวจทัศนคติและระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือกที่ใช้ในงานวิจัย ประกอบด้วยรายการประเมิน 15 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ ได้แก่ ด้านความน่าสนใจและความเหมาะสมของกิจกรรม ด้านการส่งเสริมแรงจูงใจใฝ่รู้และการมีส่วนร่วมเชิงรุก และด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและทักษะพลเมือง ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบประเมินฉบับร่างได้ผ่านการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับตัวแปรโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน และการวัดผล จำนวน 3 ท่าน พบว่า มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสม ตามหลัก การสร้างเครื่องมือทางการศึกษา ผู้วิจัยได้ปรับถ้อยคำให้มีความชัดเจนและนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มิใช่กลุ่มตัวอย่างหลักของการวิจัย แล้วนำมาตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นรวม 0.92 ซึ่งอยู่ในระดับสูง เหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ดำเนินการเก็บข้อมูลก่อนการทดลอง (Pre - Test) ผู้วิจัยจัดให้นักเรียนทำแบบประเมินแรงจูงใจใฝ่รู้และความรับผิดชอบต่อสังคมฉบับก่อนเรียน เพื่อวัดระดับพื้นฐานของตัวแปรตามทั้งสองด้านก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือก

3.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือกตามแผน ทั้ง 15 แผน ผู้วิจัยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 15 แผน รวม 15 คาบ คาบละ 55 นาที อย่างเป็นระบบ โดยดำเนินกิจกรรมตามขั้นการเรียนรู้ที่หลอมรวมแล้ว ได้แก่ เตรียมตัว ลงมือปฏิบัติ สะท้อนผลและแลกเปลี่ยน สร้างชิ้นงานตามความถนัด และ ประยุกต์ใช้และสรุปบทเรียน พร้อมเก็บข้อมูลพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องผ่านกระบวนการประเมินทางเลือกในแต่ละแผน

3.3 เก็บข้อมูลหลังการทดลอง (Post - Test) เมื่อสิ้นสุดกิจกรรม ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบประเมินแรงจูงใจใฝ่รู้และความรับผิดชอบต่อสังคมฉบับหลังเรียน เพื่อเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.4 เก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบกิจกรรม ผู้วิจัยให้นักเรียนตอบแบบประเมินความพึงพอใจ จำนวน 15 ข้อ ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ ความน่าสนใจและความเหมาะสมของกิจกรรม การส่งเสริมแรงจูงใจใฝ่รู้และการมีส่วนร่วมเชิงรุก และความรับผิดชอบต่อสังคมและทักษะพลเมือง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำคะแนนการทำแบบประเมินแรงจูงใจใฝ่รู้ก่อนและหลังการเรียนมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้สถิติ t - test แบบจับคู่ (Paired Samples t - test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับแรงจูงใจใฝ่รู้ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือก

4.2 นำคะแนนการทำแบบประเมินความรับผิดชอบต่อสังคม มาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทดสอบความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการเรียนด้วย Paired Samples t - test เช่นเดียวกับวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 เพื่อพิจารณาว่ากิจกรรมมีผลต่อการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนหรือไม่

4.3 นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือกมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ ดังนี้ 4.51 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด 3.51 – 4.50 หมายถึง มาก 2.51 – 3.50 หมายถึง ปานกลาง 1.51 – 2.50 หมายถึง น้อย และ 1.00 – 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด เพื่อสะท้อนทัศนคติและความคิดเห็นของนักเรียนต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลของกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือกต่อแรงจูงใจใฝ่รู้และความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในหน่วยการเรียนรู้ บทบาทหน้าที่ของเยาวชนต่อสังคมและประเทศชาติ ของรายวิชาหน้าที่พลเมือง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่รู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือก ในหน่วยการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของเยาวชนต่อสังคมและประเทศชาติในรายวิชาหน้าที่พลเมือง ปรากฏผลดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่รู้ของนักเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

n = 40

การทดสอบ	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig. (p)
ก่อนเรียน	3.12	0.47	10.842*	< .001
หลังเรียน	4.21	0.39		

*p < .05

จากตาราง 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยแรงจูงใจใฝ่รู้ของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรม ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.39) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 3.12, S.D. = 0.47) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $t(39) = 10.842$, $p < .001$ แสดงว่า กิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือก ซึ่งประกอบด้วย ขั้นเตรียมตัว ขั้นลงมือปฏิบัติ ขั้นสะท้อนผลและแลกเปลี่ยน ขั้นสร้างชิ้นงานตามความถนัด และขั้นประยุกต์ใช้และสรุปบทเรียน ช่วยส่งเสริมแรงจูงใจใฝ่รู้ของนักเรียนได้อย่างเด่นชัด นักเรียนมีความกระตือรือร้น สนใจใฝ่รู้ และพร้อมเรียนรู้จากประสบการณ์จริงมากขึ้นหลังได้รับกิจกรรมดังกล่าว

2. การเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือก ในหน่วยการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของเยาวชนต่อสังคมและประเทศชาติของรายวิชาหน้าที่พลเมือง ปรากฏผลดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

n = 40

การทดสอบ	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig. (p)
ก่อนเรียน	3.25	0.51	9.674*	< .001
หลังเรียน	4.28	0.43		

*p < .05

จากตาราง 2 พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือก ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.43) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 3.25, S.D. = 0.51) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $t(39) = 9.674$, $p < .001$ สะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมที่ออกแบบตามขั้นการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นเตรียมตัว ขั้นลงมือปฏิบัติ ขั้นสะท้อนผลและแลกเปลี่ยน ขั้นสร้างชิ้นงานตามความถนัด และขั้นประยุกต์ใช้และสรุปบทเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงบทบาทของตนในฐานะสมาชิกของสังคมมากขึ้น นักเรียนมีการปฏิบัติตามกติกา รับผิดชอบต่อหน้าที่ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มอย่างเหมาะสมมากกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งชี้ให้เห็นว่ารูปแบบกิจกรรมที่ใช้มีแนวโน้มส่งเสริมคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียน

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือกในหน่วยการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของเยาวชนต่อสังคมและประเทศชาติของรายวิชาหน้าที่พลเมือง ปรากฏผลดังตาราง 3

ตาราง 3 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือก

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านความน่าสนใจและความเหมาะสมของกิจกรรม				
1	กิจกรรมมีความน่าสนใจและดึงดูดนักเรียน	4.58	0.49	มากที่สุด
2	เนื้อหากิจกรรมเหมาะสมกับวัยของนักเรียน	4.52	0.50	มากที่สุด
3	ขั้นตอนกิจกรรมชัดเจนและเข้าใจง่าย	4.47	0.53	มาก
4	สื่อและแหล่งเรียนรู้มีความเหมาะสม	4.55	0.48	มากที่สุด
5	บรรยากาศการเรียนรู้เอื้อต่อการมีส่วนร่วม	4.60	0.46	มากที่สุด
	สรุปด้านที่ 1	**4.54**	**0.20**	**มากที่สุด**
ด้านการส่งเสริมแรงจูงใจใฝ่รู้และการมีส่วนร่วมเชิงรุก				
6	กิจกรรมกระตุ้นความอยากรู้ของนักเรียน	4.57	0.47	มากที่สุด
7	นักเรียนต้องค้นคว้าและสำรวจข้อมูลจริง	4.59	0.46	มากที่สุด
8	นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม	4.61	0.44	มากที่สุด
9	นักเรียนอยากเรียนรู้เพิ่มเติมหลังจบกิจกรรม	4.55	0.48	มากที่สุด
10	นักเรียนตั้งใจปฏิบัติงานจนเสร็จสมบูรณ์	4.59	0.46	มากที่สุด
	สรุปด้านที่ 2	**4.58**	**0.21**	**มากที่สุด**

ตาราง 3 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือก (ต่อ)

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและทักษะพลเมือง				
11	นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	4.62	0.45	มากที่สุด
12	นักเรียนปฏิบัติตามกติกาของกลุ่มหรือชุมชน	4.56	0.48	มากที่สุด
13	นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม	4.60	0.46	มากที่สุด
14	นักเรียนตระหนักถึงบทบาทของตนในสังคม	4.57	0.47	มากที่สุด
15	นักเรียนช่วยเหลือและแบ่งปันในกิจกรรม	4.63	0.44	มากที่สุด
	สรุปด้านที่ 3	**4.60**	**0.22**	**มากที่สุด**
	ค่าเฉลี่ยรวม	**4.57**	**0.21**	**มากที่สุด**

จากตาราง 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือกอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.21) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและทักษะพลเมือง ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.22) รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมแรงจูงใจใฝ่รู้และการมีส่วนร่วมเชิงรุก ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.21) และด้านความน่าสนใจและความเหมาะสมของกิจกรรม ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.20) ตามลำดับ แสดงว่า กิจกรรมทั้งห้าขั้นสามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการสร้างประสบการณ์ตรงและการประเมินตามสภาพจริงที่ช่วยให้นักเรียนเห็นความหมายของการเรียนรู้มากขึ้น

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ผลของกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือกต่อแรงจูงใจใฝ่รู้และความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในหน่วยการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของเยาวชนต่อสังคมและประเทศชาติของรายวิชาหน้าที่พลเมือง มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่รู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือกในหน่วยการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของเยาวชนต่อสังคมและประเทศชาติ รายวิชาหน้าที่พลเมือง พบว่า แรงจูงใจใฝ่รู้ของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนเกิดความสนใจ มีความกระตือรือร้น และมีความพร้อมในการแสวงหาความรู้เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนเรียน ค่าเฉลี่ยหลังเรียนที่สูงขึ้นอย่างชัดเจนบ่งชี้ว่านักเรียนได้รับประสบการณ์ที่ท้าทาย และมีความหมาย ส่งผลให้เกิดความอยากรู้และต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองในระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้ กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ทักษะการสืบค้นและการคิดวิเคราะห์ ส่งผลให้นักเรียนรู้สึกว่าการเรียนรู้มีคุณค่ามากกว่าการเรียนรู้ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว เมื่อพิจารณากระบวนการจัดกิจกรรม พบว่า การดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ได้แก่ เตรียมตัวลงมือปฏิบัติ สะท้อนผลและแลกเปลี่ยน สร้างชิ้นงานตามความถนัด และประยุกต์ใช้และสรุปบทเรียนช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้แบบวงจร ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนจบ

กระบวนการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นสะท้อนคิดและการสร้างชิ้นงานที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทบทวนประสบการณ์ของตนเองและสรุปเป็นความเข้าใจใหม่ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมแรงจูงใจภายในอย่างเด่นชัด ผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Ryan & Deci, 2020) ซึ่งอธิบายว่า แรงจูงใจภายในจะได้รับการส่งเสริมเมื่อความต้องการพื้นฐานทางจิตวิทยา 3 ประการได้รับการตอบสนอง ได้แก่ ความเป็นอิสระในการกำหนดตนเอง (Autonomy) ความรู้สึกว่าตนมีความสามารถ (Competence) และความรู้สึกเชื่อมโยงสัมพันธ์กับผู้อื่น (Relatedness) ซึ่งกิจกรรมในงานวิจัยนี้ตอบสนองผ่านการเลือกสร้างชิ้นงานตามความถนัด การลงมือปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จ และการทำงานเป็น กลุ่ม นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับกรอบ C3 ของ NCSS (2013) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการตั้งคำถามและการสืบสอบ ซึ่งเอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นของนักเรียนผลลัพธ์ที่ได้สะท้อนว่า กิจกรรมในงานวิจัยนี้สามารถตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นผู้ใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอเชิงวิชาการของ อรนุช ลิมตศิริ (2564) ซึ่งอธิบายว่าการเรียนรู้นอกห้องเรียนช่วยขยายประสบการณ์การเรียนรู้จากห้องเรียนสู่แหล่งเรียนรู้จริง และเอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำคัญของผู้เรียน นักเรียนได้สัมผัสและสำรวจสิ่งแวดล้อมรอบตัวจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความเข้าใจว่าตนเองมีความสัมพันธ์และเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ซึ่งนอกจากจะทำให้การเรียนรู้สมบูรณ์และมีความหมายแล้ว ยังทำให้นักเรียนเกิดความรักความหวงแหนและความผูกพันกับธรรมชาติ อันนับเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างเป็นรูปธรรมได้

2. การเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือกในหน่วยการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของเยาวชนต่อสังคมและประเทศชาติในรายวิชาหน้าที่พลเมือง พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นหลังการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเจตคติและพฤติกรรมที่เกี่ยวกับหน้าที่ต่อส่วนรวมอย่างเด่นชัด การที่นักเรียนต้องปฏิบัติภารกิจจริงในพื้นที่ของโรงเรียน ทำงานร่วมกับเพื่อน และเคารพกติกากลุ่ม ส่งผลให้นักเรียนตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำของตนต่อผู้อื่นมากยิ่งขึ้น จึงนำไปสู่การปรับพฤติกรรม เช่น การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ การทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่ม ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับความเข้าใจว่าประสบการณ์ตรงสามารถพัฒนาทักษะพลเมืองได้มากกว่าการเรียนรู้จากตำราเพียงอย่างเดียว ลักษณะการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติในกิจกรรมครั้งนี้มีความใกล้เคียงกับการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service Learning) ซึ่งงานวิจัยที่ผ่านมาชี้ว่าการปฏิบัติงานบริการที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาวิชาสามารถส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนได้ (Dzinekou et al., 2021; Thabet, 2018) แม้จะต่างกันในด้านสื่อและระดับชั้น แต่ผลการวิจัยของ เฉลิมชนม์ กรีหิรัญ และ อัญชลี ศรีกลชาญ (2567) สะท้อนว่าความรับผิดชอบต่อสังคมพัฒนาได้เมื่อผู้เรียนเชื่อมโยงเนื้อหากับสถานการณ์ทางสังคม โดยพบว่า หลังจากนักเรียนได้เรียนรู้ผ่านหนังสืออินิทานอิเล็กทรอนิกส์เรื่อง ลอยกระทงไปกับพี่กล้าและน้องแก้ว นักเรียนมีคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติบ่อยครั้งมาก ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบของเยาวชนต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนการตระหนักในหน้าที่ของตนเอง มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จตามเวลา ปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีน้ำใจช่วยเหลือกันในกลุ่ม นอกจากนี้ นักเรียนยังมีพฤติกรรมในการดูแลรักษาสิ่งของส่วนรวม ใช้อุปกรณ์ร่วมกันอย่างระมัดระวัง รวมถึงสามารถจัดการขยะได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้ผ่านสื่อที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับสถานการณ์

ทางสังคม สามารถส่งเสริมคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรมในเชิงพฤติกรรม ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของ Thabet (2018) ที่พบว่า นักเรียนมัธยมซึ่งเข้าร่วม Service Learning มีความเข้าใจบทบาทพลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นอย่างชัดเจน รวมทั้งงานของ Dzinekou et al. (2021) ที่ระบุว่ากิจกรรมบริการชุมชนร่วมกับการสะท้อนคิดสามารถพัฒนาทักษะความรับผิดชอบต่อส่วนรวมให้แก่นักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ Westheimer & Kahne (2004) ได้จำแนกมโนทัศน์ของพลเมืองเป็น 3 แบบ ได้แก่ พลเมืองที่รับผิดชอบส่วนตน (Personally Responsible Citizen) พลเมืองเชิงมีส่วนร่วม (Participatory Citizen) และพลเมืองที่มุ่งความเป็นธรรม (Justice - Oriented Citizen) กิจกรรมในงานวิจัยนี้ซึ่งเน้นการปฏิบัติตามกติกา การรับผิดชอบต่อหน้าที่ และการทำงานร่วมกันในกลุ่ม สอดคล้องกับการพัฒนาพลเมืองที่รับผิดชอบส่วนตนและพลเมืองเชิงมีส่วนร่วมเป็นสำคัญทั้งนี้ ยังสอดคล้องในเชิงหลักการกับงานวิจัยของ วีรวิชญ์ บุญส่ง และ สุนทร อ่อนฤทธิ์ (2566) ซึ่งแม้จะศึกษาตัวแปรต่างจากงานวิจัยนี้ แต่ยืนยันว่ากิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยศึกษาเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนรายวิชาการพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมทักษะการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ซึ่งพบว่านักศึกษาที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนมีทักษะการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่านักศึกษาที่จัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น การที่นักเรียนในงานวิจัยครั้งนี้ได้พัฒนาในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมจึงเป็นผลลัพธ์ที่มีเหตุผลรองรับทั้งจากกระบวนการเรียนรู้ จากประสบการณ์ตรงในกิจกรรม และจากหลักฐานเชิงประจักษ์ของงานวิจัยก่อนหน้า ซึ่งสนับสนุนว่าการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทของชุมชนและการสะท้อนคิดเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองในระดับมัธยมศึกษา

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือกในหน่วยการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของเยาวชนต่อสังคมและประเทศชาติในรายวิชาหน้าที่พลเมือง พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมองว่ากิจกรรมครั้งนี้ตอบสนองต่อความต้องการเรียนรู้อย่างแท้จริง ทั้งด้านความน่าสนใจ ความมีความหมายของกิจกรรม และโอกาสในการสร้างสรรค์ชิ้นงานของตนเอง การที่นักเรียนได้ออกไปเรียนรู้นอกห้องเรียน พบกับสถานการณ์จริง ทำงานร่วมกับเพื่อน และสะท้อนคิดจากประสบการณ์ที่ได้รับ ส่งผลให้นักเรียนรู้สึกว่าการเรียนรู้ครั้งนี้มีคุณค่า ไม่ใช่เพียงกิจกรรมที่ทำเพื่อให้ผ่านรายวิชาเท่านั้น ความพึงพอใจในระดับสูงด้านการส่งเสริมแรงจูงใจใฝ่รู้จึงเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงที่เชื่อมโยงกับชีวิตของนักเรียนโดยตรง นอกจากนี้ การประเมินทางเลือกยังเปิดพื้นที่ให้นักเรียนได้เลือกวิธีแสดงความสามารถของตนอย่างหลากหลาย ส่งผลให้บรรยากาศการเรียนรู้มีความยืดหยุ่นและลดความกดดันจากการประเมินแบบเดิม

ผลการวิจัยที่พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถอธิบายได้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb (2015) ซึ่งเสนอว่าการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง สะท้อนคิด สร้างความเข้าใจ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ อันเอื้อต่อการมีส่วนร่วมและการสร้างความหมายจากการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ผาณิตา น้ำจันทร์ และ วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง (2567) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมซึ่งบูรณาการการเรียนรู้จากประสบการณ์นอกห้องเรียนร่วมกับการสะท้อนคิดช่วยให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ขณะเดียวกัน วีรวิชญ์ บุญส่ง และคณะ (2564) พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการประเมินทางเลือกอยู่ในระดับมากที่สุด และผู้สอนมีความคิดเห็น

ต่อการใช้กิจกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ดังนั้น ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจึงอาจเป็นผลจากการออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง มีส่วนร่วมในการสืบค้นและสร้างองค์ความรู้ ทำงานร่วมกับผู้อื่น และแสดงศักยภาพผ่านวิธีการประเมินที่หลากหลาย สะท้อนให้เห็นว่า การบูรณาการการเรียนรู้นอกห้องเรียนกับการประเมินทางเลือกเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้เชิงบวกและความพึงพอใจของผู้เรียน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ หลักฐานเชิงประจักษ์เบื้องต้นที่แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่เชื่อมโยงกับการประเมินทางเลือกอย่างเป็นระบบ ผ่านกระบวนการเตรียมความพร้อม การลงมือปฏิบัติ การสะท้อนคิด การสร้างชิ้นงาน และการประยุกต์ใช้ สามารถนำมาใช้เป็นกรอบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง โดยภายหลังการจัดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนแรงจูงใจใฝ่รู้และความรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม ข้อค้นพบดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของการเชื่อมโยงประสบการณ์จากบริบทจริงกับการประเมินที่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม ด้วยแบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง ผลการวิจัยยังไม่เพียงพอสำหรับสรุปความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลหรือความคงทนของการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สถานศึกษาสามารถพิจารณานำกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือกไปทดลองใช้ในรายวิชาที่มุ่งพัฒนาคุณลักษณะเชิงพลเมือง โดยปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและสถานศึกษา และควรติดตามผลด้วยข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนอย่างรอบด้าน

2. ครูผู้สอนสามารถประยุกต์กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นให้เหมาะสมกับเนื้อหาและระดับชั้น เพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วม การสะท้อนคิด และการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับบริบทจริงของผู้เรียน

3. สถานศึกษาควรพัฒนาเครื่องมือประเมินตามสภาพจริงที่มีเกณฑ์การให้คะแนนชัดเจน เช่น รูบริกการประเมินการปฏิบัติและชิ้นงาน เพื่อใช้ประกอบการประเมินผลการเรียนรู้จากกิจกรรมนอกห้องเรียนอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งด้านบริบทโรงเรียน ขนาดชุมชน และพื้นฐานนักเรียน เพื่อตรวจสอบความคงเส้นคงวาของรูปแบบกิจกรรมเพื่อให้สามารถสรุปผลทั่วไปได้กว้างขึ้น และตรวจสอบว่ารูปแบบกิจกรรมมีความยืดหยุ่นเพียงพอสำหรับบริบทที่แตกต่างกัน

2. ควรใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนโดยเฉพาะการสังเกตภาคสนามและการสัมภาษณ์สะท้อนคิด จะช่วยอธิบายกลไกภายในที่ทำให้แรงจูงใจใฝ่รู้และพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มขึ้น ซึ่งการวิจัยครั้งนี้วัดได้เพียงระดับเชิงปริมาณ

3. ควรศึกษาผลระยะยาวของการเรียนรู้นอกห้องเรียนร่วมกับการประเมินทางเลือกต่อพฤติกรรมพลเมืองหลังจบกิจกรรม เพราะยังไม่ทราบว่าพฤติกรรมที่ดีขึ้นจะคงอยู่ในระยะยาวหรือไม่ การติดตามผล (Follow - Up Study) จะช่วยตรวจสอบความยั่งยืนของผลลัพธ์ และอาจนำไปสู่การพัฒนาโมเดลที่มีประสิทธิผลสูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ ตังธนกานนท์. (2549). การประเมินตามสภาพจริง. *วารสารครุศาสตร์, 34*(3), 1 – 13. https://doi.org/10.58837/CHULA.EDUCU.34.3.1

เฉลิมชนม์ กรีหิรัญ และอัญชลี ศรีกลชาญ. (2567). การพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยหนังสือนิทานอิเล็กทรอนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม). *วารสารศิลปการจัดการ, 8*(2), 351 – 372. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jam/article/view/269992/180516

ประยุทธ ไทยธานี. (2555). *แรงจูงใจในการเรียน.* โครงการตำราเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

ผาณิตา น้ำจันทร์ และ วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง. (2567). การพัฒนาชุดกิจกรรมสะท้อนคิดผ่านวรรณกรรมพื้นบ้าน โดยใช้วิธีการสอนแบบค้นพบร่วมกับวิธีการสอนแบบทัศนศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 12*(4), 1395 – 1410. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/272135/185161

ภูวดล คารินทา และ วสันต์ สรรพสุข. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนเป็นฐานร่วมกับการศึกษาเชิงวิพากษ์ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย, 15*(2), 177 – 193. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/suedureasearchjournal/article/view/267031/180571

รติมา สิงหโชติสุขแพทย์ และ จินตวีร์ คล้ายสังข์. (2566). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นอกสถานที่เสมือนร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความรู้สึกยึดมั่นผูกพันในความเป็นพลเมืองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, *25*(3), 218 – 228. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/248376/178353

โรงเรียนพระนารายณ์. (2568). *เอกสารสรุปภาคครึ่งปี ประจำปีการศึกษา 2568* [เอกสารภายในที่ไม่ได้ตีพิมพ์].

วิชัย ตันศิริ. (2551). *วัฒนธรรมพลเมือง.* สถาบันนโยบายศึกษา.

วีรวิชญ์ บุญส่ง และ สุนทร อ่อนฤทธิ์. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนรายวิชา คศ1101104 การพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมทักษะการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. *วารสารครุพิบูล คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 10*(2), 92 – 108. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edupsru/article/view/260991/178096

วีรวิชญ์ บุญส่ง, อุดมลักษม์ กูลศรีโรจน์, และนาตยา ปิลันธนานนท์. (2564). การพัฒนากิจกรรมการประเมินทางเลือกในรายวิชาของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 7*(2), 15 – 27. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/svittj/article/view/196579/173972

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กระทรวงศึกษาธิการ. https://academic.obec.go.th/images/document/1559878925_d_1.pdf

อรนุช ลิมตศิริ. (2564). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนสำหรับเด็ก. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 15*(1), 214 – 237. https://so08.tci-thaijo.org/index.php/ jhusocbru/article/view/1648/1301

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological testing* (3rd ed.). Harper & Row. https://archive.org/details/essentialsofpsyc00cron

Dzinekou, J., Sergon, P., &Mureithi, G. (2021). Deployment of service learning as a pedagogy for social transformation. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje Servicio, 12,* 91 – 103. https://revistes.ub.edu/index.php/RIDAS/article/view/38007/36542

Glencoe. (1994). *Alternative assessment in the science classroom: Glencoe science professional series.* Glencoe / McGraw - Hill. https://archive.org/details/alternativeasses00glenc

Hamilton, E. & Marckini - Polk, L. (2023). The impact of place - based education on middle school students' environmental literacy and stewardship. *Cogent Education, 10*(1), 2163789. https://doi.org/10.1080/2331186X.2022.2163789

Hammerman, D. R., Hammerman, W. M., &Hammerman, E. L. (1994). *Teaching in the outdoors* (4th ed.). Interstate Publishers. https://search.worldcat.org/title/teaching-in-the-outdoors/oclc/30512635

Herrington, J., Reeves, T. C., &Oliver, R. (2010). *A guide to authentic e - learning.* Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203864265

Kolb, D. A. (2015). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development* (2nd ed.). Pearson Education. https://www.pearson.com/en-us/subject-catalog/p/experiential -learning-experience-as-the-source-of-learning-and-development/P200000003479

Mann, J., Gray, T., Truong, S., Brymer, E., Passy, R., Ho, S., Sahlberg, P., Ward, K., Bentsen, P., Curry, C., &Cowper, R. (2022). Getting out of the classroom and into nature: A systematic review of nature - specific outdoor learning on school children's learning and development. *Frontiers in Public Health, 10,* 877058. https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.877058

Meyer, C. A. (1992). What's the difference between "authentic" and "performance" assessment?. *Educational Leadership, 49*(8), 39 – 40. https://www.ascd.org/el/articles/whats-the-difference-between-authentic-and-performance-assessment

National Council for the Social Studies. (2013). *The college, career, and civic life (C3) framework for social studies state standards: Guidance for enhancing the rigor of K – 12 civics, economics, geography, and history.* National Council for the Social Studies. https://www.socialstudies.org/standards/c3

Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2020). Intrinsic and extrinsic motivation from a self - determination theory perspective: Definitions, theory, practices, and future directions. *Contemporary Educational Psychology, 61,* 101860. https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2020.101860

Smith, J. W., Carlson, R. E., Donaldson, G. W., &Masters, H. B. (1963). Outdoor education. Prentice - Hall. https://search.worldcat.org/title/outdoor-education/oclc/255746

Thabet, R. (2018). Youth empowerment towards social responsibility through service - learning program: An exploratory analysis of a private high school in Dubai, United Arab Emirates. *Revista INFAD de Psicología: International Journal of Developmental and Educational Psychology, 4*(1), 329 – 342. https://doi.org/10.17060/ijodaep.2018.n1.v4.1138

Westheimer, J. &Kahne, J. (2004). What kind of citizen? The politics of educating for democracy. *American Educational Research Journal, 41*(2), 237 – 269. https://doi.org/10.3102/00028312041002237

Wray-Lake, L. &Syvertsen, A. K. (2011). The developmental roots of social responsibility in childhood and adolescence. *New Directions for Child and Adolescent Development,* (134), 11 – 25. https://doi.org/10.1002/cd.308